

ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА СЪДИИТЕ
ОТ НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

И С К А Н Е

ОТ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД
ЗА ПРИЕМАНЕ НА ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

ОТНОСНО: Противоречива практика на съдилищата по индивидуализиране на наказанието по чл. 58а от НК в случаите на предвидени алтернативни наказания „лишаване от свобода“, „доживотен затвор“ и „доживотен затвор без замяна“, както и по отношение на приложимия материален закон във вр. с чл. 2, ал. 2 от НК.

ОСНОВАНИЕ: чл. 125 вр. чл. 124, ал. 1, т. 1, пр. 1 от Закона за съдебната власт.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

Институтът на съкратеното съдебно следствие (чл. 369а – чл. 374 НПК) е диференцирана процедура по Глава Двадесет и седма от НПК, въведен с новия Наказателно – процесуален кодекс, който е в сила от 29.04.2006 г. До настоящия момент той претърпя няколко изменения. Съществени бяха процесуалните изменения, въведени със ЗИДНПК (обн., ДВ, бр. 27 от 2009), с които се ограничи приложното поле на института, като се въведе разпоредбата на чл. 369а от НПК, съгласно който „съкратено съдебно следствие не се допуска при умишлено причиняване на смърт или тежка телесна повреда, или когато деецът е бил в пияно състояние“. Впоследствие те бяха отменени /ДВ, бр. 32/2010г./ и след 28.05.2010 г. възможността за провеждане на съкратено съдебно следствие е приложима за всички престъпления от особена част на НК. За използването на този институт особено значими бяха измененията на НК -

с въвеждането на чл. 58а от НК /ДВ, бр. 27/2009 г./, а впоследствие – и с неговата промяна /ДВ, бр. 26/2010 г./. Съгласно чл. 373, ал. 2 от НПК, при провеждане на съкратено съдебно следствие в хипотезата на чл. 372, ал. 4 от НПК, в случаите на постановяване на осъдителна присъда наказанието се определя при условията на чл. 58а от НК. До отмяната на ограничението по чл. 369а НПК, в сила от 28.05.2010 г., чл. 58а от НК претърпя две редакции: тази с ДВ, бр. 27/09 и тази с ДВ, бр. 26/10, т.е. във времето на забраната за провеждане на съкратено съдебно следствие са действали два материални закона.

Промяната в законодателството, уреждаща този институт, доведе до различно тълкуване на чл. 58а от НК и противоречива практика на съдилищата по неговото прилагане в случаите, когато в особената част на НК за престъпленията са предвидени най-тежките алтернативни наказания – лишаване от свобода, доживотен затвор или доживотен затвор без замяна.

I. ПРОТИВОРЕЧИВА ПРАКТИКА ОТНОСНО НАЧИНА НА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НАКАЗАНИЕТО „ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА”

1. Някои съдилища след провеждане на съкратено съдебно следствие по Глава Двадесет и седма от НПК, когато с оглед чл. 57 от НК преценят за най – подходящо налагането на наказанието „доживотен затвор”, го заменят с „лишаване от свобода”, чийто размер определят чрез последователното прилагане на разпоредбите на чл. 58а, ал. 2 и ал. 3 от НК в неговата актуална редакция. Според съдилищата законът в тези хипотези предвижда свързаност между двете алинеи. Ако определи за подходящо наказание „доживотен затвор”, съдът следва да го замени по реда на ал. 2 с лишаване от свобода от 20 до 30 години. След това следва да се определят пределите на наказанието лишаване от свобода по реда на ал.3, като специалният минимум се определя от минимума на санкцията за съответното престъпление в Особената част на Наказателния кодекс. Максимумът на наказанието лишаване от свобода се определя от замяната, извършена по реда на ал.2 - до тридесет години лишаване от свобода. По този начин съдебните състави определят размера на конкретното наказание лишаване от свобода в пределите на най-ниския минимален размер на наказанието в конкретната норма от специалната част на НК и най-високия максимален размер на наказанието „лишаване от свобода”, определено при условията на ал. 2. В тези случаи наказанието лишаване от свобода следва да се определи в рамките от петнадесет /респ. десет/ до тридесет години лишаване от свобода.

В посочения смисъл са постановени следните съдебни актове:

Присъда № 81 от 09.07.2013г. по н.о.х.д. №732/2013г. на Окръжен съд – Пловдив; решение № 174 от 28.10.2013г. по в.н.о.х.д. № 376/2013г. на Апелативен съд – Пловдив и решение № 185 от 07.05.2014г. по н.д. № 475/2014г. на ВКС – 3-то н.о.

Присъда № 12 от 12.02.2014г. по н.о.х.д. №2/2014г. на Окръжен съд – Пловдив; решение № 310 от 26.05.2014г. по в.н.о.х.д. №123/2014г. на Апелативен съд – Пловдив; решение №388 от 15.10.2014г. по н.д. № 1084/2014г. на ВКС – 1-во н.о.

Присъда № 206 от 21.06.2011г. по н.о.х.д. №356/2011г. на Окръжен съд – Стара Загора; решение № 141 от 05.10.2011г. по в.н.о.х.д. № 365/2011г. на Апелативен съд – Пловдив и решение №587 от 12.01.2012г. по н.д. № 2853/2011г. на ВКС – 1-во н.о.

Решение № 233 от 14.11.2013г. по в.н.о.х.д. № 221/2013г. Апелативен съд – Велико Търново и решение №88/19.03.2014г. по н.д. 2366/2013г. на ВКС 1 – во н.о.

Присъда № 34 от 05.07.2012г. по н.о.х.д. №331/2012г. на Окръжен съд– Пазарджик.

Присъда № 30 от 22.07.2013г. по н.о.х.д. №376/2013г. на Окръжен съд– Пазарджик.

Решение № 295 от 22.07.2011г. по в.н.о.х.д. №602/2011г. на АС - София

Решение № 92 от 14.06.2012г. по в.н.о.х.д. №91/2012г. на АС – Бургас.

Решение № 83 от 07.06.2013г. по в.н.о.х.д. №107/2013г. на АС – Варна.

Решение № 145 от 21.10.2013г. по в.н.о.х.д. №152/2012г. на АС – Бургас.

В тази връзка са и съдебни актове на ВКС:

Решение № 646 от 05.01.2012г. постановено по н.д. №2758/2011г. 3-то н.о.

Решение № 413 от 01.11.2011г. постановено по н.д. №2273/2011г. 1-во н.о.

2. Друга част от съдилищата намират, че в случаите, в които преценят по реда на чл. 57 от НК за подходящо измежду трите алтернативи наказанието „доживотен затвор”, замяната му трябва да се извърши само по реда на чл. 58а, ал. 2 от НК - с лишаване от свобода от 20 до 30 години, без да се прилага ал. 3 на чл. 58а от НК.

В този смисъл са постановени следните съдебни актове:

Присъда № 190 от 02.07.2010г. по н.о.х.д. № 276/2010г. на Окръжен съд – Стара Загора; решение № 205 от 09.11.2010г. по в.н.о.х.д. № 400/2010г. на Апелативен съд – Пловдив и решение № 100 от 21.06.2011г. по к.н.д. №827/2010 г. на ВКС – 3 то н.о.

Присъда № 127 от 06.12.2013г. по н.о.х.д. №1602/2013г. на Окръжен съд – Пловдив; решение № 99 от 21.02.2014г. по в.н.о.х.д. №32/2014г. на Апелативен съд – Пловдив и решение № 225 от 22.05.2014г. по н.д. № 603/2014г. на ВКС.

Решение на ВКС № 246 от 10.06.2013г. постановено по н.д. №783/2013г. 1 – во н.о.

Решение № 311 от 06.08.2014г. по в.н.о.х.д. №584/2014г. на АС–София.

Решение № 353 от 29.10.2012г. по в.н.о.х.д. №1003/2012г.на АС София.

Решение №119 от 10.05.2011г. по в.н.о.х.д. №108/2011г. на АС – Велико Търново.

Решение №230 от 14.11.2013г. по в.н.о.х.д. №245/2013г. на АС – Велико Търново

Решение №240 от 06.11.2014г. по в.н.о.х.д. №239/2014г. на АС – Велико Търново

Решение № 89 от 04.07.2013г. по в.н.о.х.д. №88/2013г. на АС – Бургас

Решение от 02.12.2011г. по в.н.о.х.д. № 333/2011г. на АС – Варна.

Решение от 07.10.2010г. по в.н.о.х.д. № 271/2010г. на АС – Варна

Решение от 31.10.2012г. по в.н.о.х.д. №239/2012г. на АС – Варна

Решение от 23.04.2012г. по в.н.о.х.д. № 20/2012г. на АС – Варна

Решение № 100 от 11.07.2014г. по в.н.о.х.д. №109/2014г. на АС – Варна

Решение № 119 от 10.05.2011г. по в.н.о.х.д. №108/2011г. на АС – Велико Търново

Решение от 06.10.2011г по в.н.о.х.д. № 245/2011г. по описа на АС– Варна.

3. Трета група съдилища при избиране по реда на чл. 57 от НК измежду алтернативните наказания „доживотен затвор без замяна”, „доживотен затвор” и „лишаване от свобода” за най-подходящо наказанието „лишаване от свобода”, го индивидуализират по реда на чл. 58а ал.1 от НК, като определеният размер по реда на чл. 54 от НК намаляват с 1/3. В тези случаи съдилищата не прилагат ал.2 и ал.3 на чл. 58а от НК. Тези съдебни състави приемат, че последните разпоредби са

приложими, само когато при определяне на наказанието се избира да бъде наложен „доживотен затвор”, но не и когато съдът намира за подходящо налагането на най-лекото от алтернативните наказания – „лишаване от свобода”.

В посочения смисъл са следните решения на съдилищата:

Решение № 352 от 19.11.2010г. постановено по в.н.о.х.д. №503/2010г. по описа на Софийски апелативен съд и решение № 154 от 23.03.2011г. , постановено по н.д. № 1018/2011г. на ВКС 3 – то н.о.

Решение № 21 от 01.02.2013г. постановено по в.н.о.х.д. №1264/2012г. на Софийски апелативен съд. Решение №258/17.05.2013г. постановено по н.д. 612/2013г. на ВКС 3 – то н.о.

Решение № 432 от 11.11.2011г. постановено по н.д. №2069/2011г. на ВКС 3-то н.о.

Решение № 383 от 13.10.2011г. постановено по н.д. №1859/2011г. на ВКС 3-то н.о.

Решение № 277 от 01.07.2013г. постановено по н.д. №774/2013г. на ВКС 3-то.

4. Други съдилища приемат, че при индивидуализацията на наказанието „лишаване от свобода”, наложено като алтернатива на наказанието „доживотен затвор” и на „доживотен затвор без замяна”, не трябва да се извършва редукция по чл. 58а, ал. 1 от НК. Те считат, че тази възможност е предвидена само за случаите, в които лишаването от свобода е предвидено като самостоятелно наказание или като алтернатива на наказания без лишаване от свобода. Редукцията по чл. 58а, ал. 1 от НК с една трета на отмереното наказание лишаване от свобода е неприложима, когато за престъплението това наказание е предвидено като алтернатива на наказанията „доживотен затвор” и „доживотен затвор без замяна”.

Съдебни актове в посочения смисъл са :

Решение № 96 от 21.06.2012г. по в.н.о.х.д. №109/2012г. на Апелативен съд – гр. Бургас и решение №455/31.10.2012г. по н.д. 1449/2012г. на ВКС 3 – то н.о.

Решение № 100 от 21.06.2011г. по н.д. № 827/2010г. на ВКС 3-то

Решение № 393 от 19.10.2011г. по н.д. № 1981/2011г. на ВКС 2-ро

Решение № 46 от 02.02.2011г. по н.д. № 685/2010г. на ВКС 2-ро

Решение № 186 от 04.04.2011г. по н.д. № 1060/2010г. на ВКС 3-то

Решение № 358 от 15.10.2012г. по н.д. № 1448/2012г на ВКС 3-то

Решение № 285 от 14.06.2011г. по н.д. № 1567/2011г на ВКС 3-то
Решение № 35 от 06.02.2013г. по н.д. № 2194/2012г. на ВКС 3-то
Решение № 258 от 17.05.2013г. по н.д. № 612/2013г. на ВКС 3-то
Решение № 154 от 23.03.2011г. по н.д. № 1018/2011г. на ВКС 3-то
Решение № 88 от 19.03.2014г. по н.д. № 2366/2013г. на ВКС 1-во
Решение № 413 от 01.11.2011г. по н.д. № 2273/2011г. на ВКС 1-во

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 58А НК ВЪВ ВР. С ЧЛ. 2, АЛ. 2 НК.

1. С отпадане на забраната по чл. 369а от НПК, въведена със ЗИД на НПК - ДВ, бр. 27/2009г., /обн., ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010г./, се възстанови първоначалното приложно поле на института на съкратеното съдебно следствие. В периода на действие на тази разпоредба - от 14.04.2009г. до 27.05.2010 г. включително, не се допускаше провеждането на съкратено съдебно следствие по наказателни производства, касаещи обвинения за умишлено причиняване на смърт, на тежка телесна повреда или когато деецът е бил в пияно състояние. В периода от 14.04.2009г. до 10.04.2010 г. е действала редакцията на чл. 58а от НК /ДВ, бр. 27/2009г./. От 10.04.2010 г. е влязла в сила актуалната редакция на материално правната норма /ДВ, бр. 26/2010г./. Видно е, че през периода, в който е действало ограничението по чл. 369а от НПК, са съществували две редакции на нормата на чл. 58а от НК. В практиката възникват противоречия в случаите, в които престъплението е извършено в период, когато е била неприложима процедурата за провеждане на съкратено съдебно следствие съгласно забраната на чл. 369а от НПК, но към момента на провеждане на първоинстанционното съдебно производство тя вече е приложима.

Прилагайки института по Глава Двадесет и седма от НПК за тези престъпления, съдилищата противоречиво определят наказанието съобразно различните редакции на нормата на чл. 58а от НК.

1. Едни от съдебните състави приемат, че независимо от това, че в периода на извършване на деянието провеждането на съкратено съдебно следствие е било недопустимо, то при определянето на наказанието следва да се извърши преценка за по – благоприятния материален закон с оглед редакцията на разпоредбата на чл. 58а от НК за целия период на нейното действие – от момента на извършване на деянието до момента на влизане на присъдата в сила.

Новият закон - чл. 58а от НК в редакцията му с ДВ, бр.26/2010 г., предвижда принципно по-тежка наказуемост. Следователно, по отношение на случаите, при които деянието е извършено по време на действие на стария закон - чл. 58а от НК, ред. ДВ, бр. 27/2009 г., но съдебното производство с прилагане правилата на чл.371,т.2 и сл. от НПК се

осъществява след 27.05.10 г.- след отпадане на забраната по чл. 369а от НПК, старият материален закон е по-благоприятен.

В този смисъл са следните съдебни актове:

Присъда № 190 от 02.07.2010г. по н.о.х.д. №276/2010г. на Окръжен съд – Стара Загора; решение № 205 от 09.11.2010г. по в.н.о.х.д. №400/2010г. на Апелативен съд – Пловдив и решение № 100 от 21.06.2011г. по н.д. №827/2010 г. на ВКС – 3 то н.о.

Присъда № 123 от 21.10.2010г. по н.о.х.д. № 2608/2010г. на Окръжен съд – Пловдив; решение № 26 от 29.03.2011г. по в.н.о.х.д. №49/2011г. на Апелативен съд – Пловдив и решение № 419 от 04.01.2012г. по н.д. №1803/2011г. на ВКС – 3-то н.о.

Решение № 27 от 20.02.2012г. по в.н.о.х.д. №1332/2011г. на Софийски апелативен съд - последвало е отмяна на чл. 369а от НПК.

Решение № 95 от 17.04.2012г. по в.н.о.х.д. №93/2012г. на Софийски апелативен съд и решение №403/02.10.2012г. по н.д. 1185/2012г. на ВКС 1 н.о

Решение № 188 по в.н.о.х.д. № 406/2010г. на Пловдивски апелативен съд и решение № 86/02.05.2011г. по н.д. 662/2010г. на ВКС 1 н.о.

Решение № 165/13.04.2011г. по н.д. 1068/2010г. на ВКС 1н.о.

Присъда от 16.09.2010 г. по н.о.х.д. № 90/2010г. на Окръжен съд – Монтана и решение № 224/12.07.2011г. по н.д. 1333/2011г. на ВКС 3 – то н.о.

2. Други съдебни състави приемат, че при преценката за по – благоприятната редакция на чл. 58а от НК следва да се отчита дали към момента на извършеното деяние е била изобщо приложима възможността за провеждане на процедура по чл. 371, т. 2 от НПК. Последниците от забраната за провеждането ѝ не могат да бъдат пренебрегнати. Следователно чл. 58а от НК в редакцията му с ДВ, бр. 27/2009г. не би могъл да бъде приложен за посочените в чл. 369а от НПК престъпления. След отпадане на забраната за провеждане на съкратено съдебно следствие за посочените в него престъпления наказанието за тях се определя само според правилата на чл. 58а от НК /обн., ДВ, бр. 26 от 2010 г./, без да има възможност за преценка по чл. 2 ал.2 от НК.

Това становище е изразено в:

Решение № 194/07.04.2011г. по н.д.1194/2010г. на ВКС 3 н.о.

Решение № 159/28.06.2011г. по н.д.1043/2011г. на ВКС 2 н.о.

Решение № 46/02.02.2011г. по н.д.685/2010г. на ВКС 2 н.о.

Решение № 295/22.07.2011г. по в.н.о.х.д.602/2011г. на Софийски апелативен съд.

Решение № 431/14.11.2011г. по н.д.2129/2011г. на ВКС 2 н.о.

С оглед изложеното, налице е противоречива съдебна практика на съдилищата, свързана с приложението на нормата на чл. 58а от НК. Тя може да бъде преодоляна чрез тълкувателна дейност на Наказателна колегия на ВКС. Ето защо на основание чл. 126, т. 1, вр. с чл. 125 и чл. 124, ал. 1, т. 1, пр. 1 от Закона за съдебната власт, правя следното

И С К А Н Е :

Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд да приеме тълкувателно решение, с което да отговори на следните въпроси:

1. Когато след провеждане на съкратено съдебно следствие по реда на чл. 374, т. 2 от НПК съдът реши да определи наказанието „доживотен затвор”, как трябва да се определят пределите на заменящото го наказание „лишаване от свобода” по чл. 58а от НК?

- а) само по чл. 58а, ал. 2 от НК или
- б) по чл. 58а, ал. 2 и ал. 3 от НК

2. Когато след провеждане на съкратено съдебно следствие по чл. 374, т. 2 от НПК съдът реши да определи измежду алтернативно предвидените наказания „доживотен затвор” и „лишаване от свобода” наказанието „лишаване от свобода”, по реда на коя алинея на чл. 58а от НК трябва да го индивидуализира?

3. Когато престъплението е извършено в периода от 10.04.2009г. до 27.05.2010 г., включително – период на действие на чл. 369а от НПК /отм./, непозволяващ приложението на съкратено съдебно следствие за престъпления умишлено причиняване на смърт, тежка телесна повреда и когато деецът е бил в пияно състояние, по коя редакция на чл. 58а от НК следва да се индивидуализира наложеното наказание? В този случай извършва ли се преценка за по – благоприятния закон по смисъла на чл. 2, ал. 2 от НК?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА

ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД :

/ЛОЗАН ПАНОВ/